

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Odpiranje izobraževanja: inovativno poučevanje in učenje za vse z novimi tehnologijami in prosto dostopnimi učnimi viri

COM(2013) 654 final

(2014/C 214/06)

Poročevalec: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Soporočevalec: **Pavel TRANTINA**

Evropska komisija je 25. septembra 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Odpiranje izobraževanja: inovativno poučevanje in učenje za vse z novimi tehnologijami in prosto dostopnimi učnimi viri

COM(2013) 654 final.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. februarja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 496. plenarnem zasedanju 26. in 27. februarja 2014 (seja z dne 26. februarja) z 226 glasovi za, 2 glasovoma proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Ljudje na vseh področjih življenja v vedno večji meri uporabljamo orodja informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT). Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da lahko digitalni pristop v izobraževalnih sistemih pripomore k kakovostnejšemu in ustvarjalnejšemu izobraževanju za skupnost, zlasti če se uporablja razumno.

1.2 EESO je prepričan, da imajo učitelji odločilno vlogo pri uspešnosti pobude „Odpiranje izobraževanja“. Njihovo sodelovanje pri zasnovi in izvajanju pobude ter ustrezno usposabljanje so bistveni za inovativno „odpiranje izobraževanja“ z uporabo novih tehnologij in prosto dostopnih učnih virov, v okolju, kjer poteka poučevanje oziroma učenje in ki je na voljo vsem.

1.3 EESO poudarja, da je za uspeh pobude in praktične rezultate v zdravem okviru za spremembo vzorcev v izobraževanju izjemno pomembno vključiti vse zainteresirane in podpreti vzpostavljanje „partnerstev na področju izobraževanja“ v družbi ter sodelovanje šol, podjetij, mestnih svetov, socialnih partnerjev, organizacij civilne družbe, nevladnih mladinskih organizacij, mladinskih in drugih delavcev na lokalni ravni, staršev in učencev pri zasnovi in izvajanju „učnih načrtov“.

1.4 EESO opozarja, da je treba razpoložljive programe EU, zlasti pa nacionalne programe za financiranje, učinkovito izkoristiti za optimalno uporabo novih tehnologij in prosto dostopnih učnih virov, ki so ustrezno prilagojeni učnim načrtom. Preučiti je treba dobre prakse v določenih državah članicah – na primer v zvezi s spodbudami podjetjem, ki želijo opremiti šole z novo informacijsko in komunikacijsko tehnologijo –, ter jih razširiti in spodbuditi njihovo uporabo.

1.5 EESO meni, da je nadvse pomembno, da se z orodji za priznavanje znanj in spretnosti, pridobljenih z uporabo IKT, jasno seznani celotna skupnost in da se uporaba teh tehnologij redno pregleduje. K tem prizadevanjem za preglednost in vrednotenje znanj in spretnosti bi morale prispevati tudi vzpostavljanje evropskega prostora spretnosti in znanj, ki že poteka. To je odločilnega pomena pri zagotavljanju, da bo s sistemom zadovoljna celotna skupnost.

1.6 EESO se popolnoma strinja, da je pri izvajanju ukrepov, s katerimi bi spodbudili uporabo novih tehnologij v učnem procesu – tako na področju množičnih prosto dostopnih spletnih učnih programov kot tudi prosto dostopnih učnih virov – potreben dobro načrtovan in celovit pristop. Učitelji bodo z ustreznim usposabljanjem in spodbudami nedvomno tudi v prihodnje imeli odločilno vlogo v celotnem izobraževalnem procesu. Izobraževanje, ki temelji na tehnologiji, je za Evropo nov izziv. Tehnologija brez učiteljev izgubi svojo izobraževalno vrednost in učitelji, ki zaupajo v svoje digitalne sposobnosti, bodo še naprej imeli glavno vlogo pri tem, da bo izobraževanje za učence privlačno.

1.7 EESO želi opozoriti, da je treba pri uporabi orodij IKT v izobraževanju v večji meri vključiti zlasti učence iz prikrajšanih skupin prebivalstva, ki si ne morejo privoščiti potrebnih naprav ter ustrezno dostopati do interneta in kupovati vsebin. V Evropi obstajajo številni primeri najboljših praks o tem, kako premagati te ovire in kako z orodji opremiti tiste, ki jih potrebujejo. Te najboljše prakse je treba izmenjavati in spodbujati.

1.8 EESO tudi meni, da nove internetne tehnologije omogočajo prenos znanja preko meja, s čimer spodbujajo usklajevanje izobraževanja v državah članicah. To je pomembno za mobilnost bodočih delavcev in delodajalcev na združenih trgih Evropske unije, ki ji bo to koristilo.

1.9 EESO je mnenja, da bi morala Evropska komisija zagotoviti ustrezne mehanizme za podporo in usklajevanje, ki bodo omogočili hitro in učinkovito izvajanje predlogov iz tega dokumenta, merjenje napredka in spodbujanje izmenjave dobre prakse na ravni EU. Meni tudi, da bo mogoče z ustreznim izvajanjem predlogov doseči splošne cilje strategije Evropa 2020.

2. Ozadje

2.1 Evropska komisija je pobudo „Odpiranje izobraževanja“ predstavila kot akcijski načrt za obvladovanje nezadostne ali neučinkovite uporabe IKT v izobraževanju, pa tudi za reševanje drugih digitalnih problemov, ki šolam in univerzam preprečujejo, da bi nudile visokokakovostno izobrazbo ter digitalna znanja in spretnosti, ki bodo do leta 2020 potrebni za 90 % delovnih mest.

2.2 Skupna pobuda Androulle Vassiliou, komisarke za izobraževanje, kulturo, večjezičnost in mlade, ter Neelie Kroes, podpredsednice Evropske komisije, pristojne za digitalno agendo, je osredotočena predvsem na tri področja:

- ustvarjanje priložnosti za inovativnost organizacij, učiteljev in učencev;
- povečevanje uporabe prosto dostopnih učnih virov, s čimer bi zagotovili, da bo učno gradivo, financirano iz javnih sredstev, na voljo vsem, in
- izboljšanje infrastrukture in povezljivosti IKT v šolah.

2.3 Pobude, povezane z „Odpiranjem izobraževanja“, bodo financirane iz novega programa EU za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport Erasmus+ ter novega programa za raziskave in razvoj Obzorje 2020, pa tudi iz strukturnih skladov EU. Erasmus+ bo na primer ponudnikom izobraževanja omogočal financiranje prilagajanja poslovnih modelov tehnološkim spremembam, ter podprl izpopolnjevanje učiteljev v prosto dostopnih spletnih učnih programih. Vse učno gradivo, financirano iz programa Erasmus+, bo javno dostopno prek odprtih licenc.

2.4 Učinek pobude „Odpiranje izobraževanja“ bodo spodbudila priporočila skupine na visoki ravni za modernizacijo visokega šolstva, ki naj bi bila objavljena poleti. Skupina, ki jo je ustanovila komisarka Vassiliou in ji predseduje nekdanja irska predsednica Mary McAleese, trenutno ocenjuje, kako lahko visoko šolstvo kar najbolj izkoristi nove načine poučevanja in učenja.

2.5 Pobuda se navezuje tudi na veliko koalicijo za digitalna delovna mesta, platformo več zainteresiranih strani, ki se ukvarja s pomanjkanjem znanj in spretnosti na področju IKT ter z vprašanjem več kot 900 000 nezasedenih delovnih mest na tem področju.

3. Splošne ugotovitve

3.1 „Izobraževanje je družbeni proces“ (John Dewey) in tako bo tudi, ko se bo informacijska in komunikacijska tehnologija uporabljala praktično povsod. Njena vloga ni zgolj prenašanje znanja, temveč tudi vzgoja državljanov.

3.2 EESO pozdravlja poročilo Komisije o odpiranju izobraževanja kot način spodbujanja sodobnega izobraževalnega sistema, ki podpira razvoj zmogljivosti učencev, učiteljev in celotne družbe, s tem pa omogoča uporabo novih digitalnih znanj in spretnosti ter novih rešitev IKT in skrbi za učinkovit proces prenašanja znanja.

3.3 Izobraževanje je eden od stebrov sodobne družbe in človekova pravica. Nobena država ne more preživeti ali se razvijati brez dobrega izobraževalnega sistema. Danes je ključ do uspeha v prenosu znanja z uporabo IKT ter s kombiniranjem sodobnih in tradicionalnih metod. Pri izobraževanju je treba imeti pravilen pristop, ki je osredotočen na celostni razvoj vsakega posameznika, hkrati pa izpolnjuje realne potrebe trga po znanju in spretnostih. Izobraževalni sistemi EU bi se poleg tega morali odzivati tudi na potrebe nepridobitnih trgov, kot so določena področja raziskav, znanosti in umetnosti, ne da bi pri tem zanemarjali potrebe pridobitnih trgov.

3.4 Šole so bile vedno vodilne v inovativnosti, zato EESO meni, da je za uspešno izobraževanje odločilnega pomena ravnotežje med t. i. tradicionalnimi metodami poučevanja ter uporabo novih tehnologij in pristopov. EESO je tudi prepričan, da se morajo izobraževalni sistemi prilagoditi vsesplošnim družbenim spremembam in novim izzivom.

3.5 V preteklosti je EESO že obravnaval vprašanje inovativnih pristopov v izobraževanju⁽¹⁾. V nedavnem mnenju o ponovnem razmisleku o izobraževanju je na primer opozoril, da bi moral biti v izobraževalnih sistemih tudi v prihodnje poseben poudarek na poučevanju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, saj so ti predmeti bistveni za razvoj tehnološke družbe, v kateri živimo in kjer bo zelo iskan visoko znanstveno in tehnološko izobražen kader. Vendar pa je te predmete treba že otrokom v vrtcu nujno predstaviti na bolj ustvarjalen in privlačen način. Ta zgodnji pristop prinaša dobre rezultate in velja za dobro prakso v več državah članicah.

3.6 Pri izobraževanju sta pomembna tako digitalni kot spletni pristop. Vendar pa EESO meni, da je pri prenosu znanja z uporabo novih gradiv, formatov ter znanj in spretnosti nujno poskrbeti za izboljšanje vsebine, učne učinkovitosti in rezultatov učenja.

3.7 Po mnenju EESO je za učinkovitost odpiranja izobraževanja bistveno sodelovanje učiteljev in socialnih partnerjev, ki zastopajo njihove interese. Zato pozdravlja zamisel o razširjanju mrež prostovoljnih učiteljev, v okviru katerih bi si izmenjavali dobre prakse in skrbeli za nove pobude.

3.8 EESO ugotavlja, da novi digitalni pristop in okolje s poslovnega vidika nudita izjemne priložnosti, vendar pa meni, da je potrebna previdnost, zlasti pri uporabi „odprtih virov“. Čeprav je EESO mnenja, da imajo prosto dostopni učni programi in viri določeno vlogo v tem procesu, trg potrebuje nekaj (namerne) klasifikacije in standardizacije, saj je treba upoštevati certifikacijski postopek in pravice intelektualne lastnine⁽²⁾. Pomembna in priporočljiva je tudi kritična analiza kakovosti učnih virov.

3.9 EESO priznava prednosti „industrije“ „prosto dostopnih učnih virov“, če so ti za izobraževalne procese primerni in spodbujajo učenje jezikov. Stalni prosti dostop do visokokakovostne izobraževalne vsebine za vse je neuporaben, če skupnost vsebine ne more razumeti, ker je v jeziku, ki ga večina posameznikov skupnosti ne obvlada.

3.10 Čeprav Komisija v tem dokumentu podpira politike na ravni EU, je za EESO je očitno, da je dejansko izvajanje rešitev odvisno od tega, kako posamezne države članice oblikujejo svoje politike. EESO zato poziva k resnični zavezi političnih voditeljev držav članic, da bodo kljub razlikam med posameznimi državami pri hitrosti obravnavanja teh vprašanj poskrbeli za izvajanje predlaganih rešitev na evropski ravni.

⁽¹⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 143–149; UL C 68, 6.3.2012, str. 11–14 in UL C 68, 6.3.2012, str. 1–10.

⁽²⁾ UL C 191, 29.6.2012, Poglavlje 4.

3.11 Za to „revolucijo“ je torej tako kot za vse druge velike spremembe potrebno politično vodstvo iz vsake države članice. Zato EESO poziva k ustrezni uporabi razpoložljivih programov EU, zlasti pa nacionalnih programov za financiranje, v podporo predlagani izobraževalni „revoluciji“. Program Erasmus+ in nekateri ukrepi iz programa Obzorje 2020 sicer ne nudijo vseh rešitev – čeprav je povečanje proračunskih sredstev seveda zelo dobrodošlo –, vendar pa bi s pravo kombinacijo nacionalnih proračunov in teh programov lahko resnično spodbudili izobraževalne sisteme. Za tak pristop so potrebne primerne strategije in politične odločitve vseh držav članic, pri čemer se je treba zavedati, da ni rešitve, ki bi ustrezala vsem.

3.12 Kljub vsemu, kar je bilo povedanega o pomenu digitalnih tehnologij, je treba izobraževanje odpreti tudi drugim oblikam učenja (na primer neformalnemu izobraževanju izven šol). V tej zvezi bi bilo treba tudi omeniti, da imajo mediji (kot neformalni učni vir) še vedno sorazmerno majhno vlogo v izobraževalnem procesu, čeprav nudijo precej možnosti, da bi z njimi dopolnili formalno izobraževanje in prispevali k razumevanju digitalne vsebine.

3.13 Spodbujanje novih tehnologij mora temeljiti na načelih dostopa in socialne vključenosti celotne učne skupnosti, pri čemer je treba posebej upoštevati, da učenci prihajajo iz različnih socialnih okolij in da so zato tudi njihovi stiki z digitalnimi okolji različni.

3.14 EESO znova poudarja, da bi morala pri opredelitvi najboljših praks in pristopov, ki bodo odločilno prispevali k izboljšanju učnih rezultatov, poleg učne skupnosti sodelovati celotna družba.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Odprta učna okolja

4.1.1 Za izboljšanje znanj in spretnosti v državah EU so potrebne večje in boljše naložbe v kakovost izobraževanja in usposabljanja. Prioritet se mora zavedati vsa skupnost, zlasti v nekaterih državah članicah. Nobenega smisla nima vlagati v infrastrukturo, če se hkrati premalo vlaga v usposabljanje učiteljev. Naložbe morajo imeti dvojno vlogo: i) okrepiti logistične zmogljivosti šol ter podporno infrastrukturo in ii) izboljšati element „znanja“ v izobraževalnem procesu. To je odločilnega pomena pri zagotavljanju, da se v celoti izkoristijo vse priložnosti v okviru različnih programov EU in nacionalnih programov za financiranje.

4.1.2 Najboljše prakse je treba čim bolj razširiti. Čeprav se države članice med seboj razlikujejo – ne zgolj v strukturnem, temveč tudi v kulturnem smislu –, je mogoče zamisliti, procese in pristope prilagoditi razmeram na terenu v posameznih državah. EESO pozdravlja zamisel Komisije, da bi na evropski ravni ustanovila mrežo, s katero bi spodbujala najboljše prakse in dostop do njih omogočila vsem državam članicam.

4.1.3 Učenci so morda res t. i. digitalna generacija, toda še vedno potrebujejo usmerjanje pri učenju, da bodo znali novo tehnologijo uporabljati v izobraževalne namene, če želimo, da bo proces digitalnega izobraževanja uspešen. Spremeniti bo treba tudi nekatere tehnološke navade. Učenci se bodo morali prilagoditi in pri izpolnjevanju nalog uporabljati tehnologijo, kar je na začetku lahko tudi izziv, vendar jim bo to kasneje koristilo. V mnogih primerih se bodo morali prilagoditi ravno tako kot njihovi učitelji; potruditi se bodo morali tako eni kot drugi.

4.1.4 Tehnologijo je treba obravnavati kot sredstvo, ne pa kot cilj. Če učitelji in učenci ne bodo usposobljeni, bodo nova orodja uporabljali na stare načine. Če želijo ravnatelji in drugi izobraževalni organi resnično uveljaviti nove učne metode, morajo poskrbeti, da so z njimi seznanjeni tudi starši. Šolstvo bo potrebovalo voditelje z vizijo.

4.1.5 V izobraževalnem procesu so učitelji pomembnejši od velikosti razredov in števila ur, uporabe ali neuporabe tehnologije ter organiziranosti šol in razredov. Dejstvo, da tehnologija „vdira“ v razrede, je lahko tudi priložnost za izboljšanje položaja učiteljev, kar pomeni priznanje in okrepitev njihove ključne vloge v skupnosti. Vključevanje novih izobraževalnih procesov in učnih tehnologij v razrede ni preprosto; na čelu sprememb bodo morali biti usposobljeni učitelji.

4.1.6 Nosilci političnega odločanja morajo poskrbeti, da se tehnologija v izobraževanje ne bo uvajala na račun strokovnosti in predanosti učiteljev. Tehnologija se mora uporabljati kot orodje v izobraževalnem procesu, ki ga vodijo učitelji, in ne obratno.

4.1.7 Naložbe v usposabljanje učiteljev bi morale praviloma presegati znesek naložb v samo tehnologijo.

4.1.8 Ta je običajno v največjo pomoč tistim učencem, ki pomoč najmanj potrebujejo. Iz statističnih podatkov je razvidno, da je bolj verjetno, da bodo množične prosto dostopne spletne učne programe prej zaključili dodiplomski in podiplomski študenti kot kdo drug. Ti učni programi ne zadostujejo za rešitev najbolj perečih izzivov v izobraževanju, vendar pa bi bilo koristno, če bi jih uvedli v sekundarno izobraževanje in poklicno usposabljanje.

4.1.9 Preglednost in priznavanje znanj in spretnosti, pridobljenih z IKT (v šolah in izven njih), sta izjemno pomembna, tako kot zagotavljanje kakovostnih postopkov priznavanja. Učence, pedagoge in delodajalce je treba vključiti v zasnovo postopkov priznavanja in jih z njimi motivirati.

4.2 Prosto dostopni učni viri

4.2.1 Jasno je, da je treba za večjo uporabo digitalnih virov in vsebine v večji meri uporabljati tuje jezike (zlasti angleščino), kar ne velja zgolj za učence, temveč tudi za učitelje.

4.2.2 Snovalci digitalnih razredov bodo za njihovo vzpostavitev potrebovali ustrezna pedagoška in organizacijska znanja in spretnosti. Digitalno učenje v razredih bo učinkovitejše, če bodo ti zasnovani kot prostori za aktivno učenje, v središču katerih so učenci, in bodo opremljeni z ustreznimi viri za izpolnjevanje izobraževalnih potreb vseh vrst učencev.

4.2.3 EESO se strinja, da je spletno mesto „Open Education Europa“ pomemben korak v skrbi, da bo lahko skupnost nadaljevala ta proces. Meni, da bi bilo treba ustrezno spodbujati uporabo tega portala ter stalno nadzorovati in ocenjevati njegovo vsebino. Posebno pozornost bo treba nameniti jezikovni raznolikosti virov in tako olajšati njihovo rabo.

4.3 Povezljivost in inovacije

4.3.1 EESO ugotavlja, da se infrastrukturne zmogljivosti IKT v posameznih državah članicah razlikujejo, kar je treba upoštevati pri izvajanju različnih predlogov. Vendar pa bi moral vsaj razvoj širokopasovne infrastrukture postati ali ostati prednostna naloga, zlasti na oddaljenih območjih.

4.3.2 Za prikrajšane skupine prebivalstva je treba zagotoviti večji dostop do IKT in jim tako omogočiti integracijo. Izjemen potencial imajo občinske službe oziroma središča, ki nudijo dostop do interneta in spletnega učenja, pa tudi šolske „e-knjžnice“.

4.4 Skupna prizadevanja za izkoriščanje priložnosti digitalne revolucije

4.4.1 EESO meni, da je nadvse pomembno merjenje učinka takih politik. Kot je že bilo navedeno, obstajajo različni pristopi in različne stopnje vključenosti skupnosti v izobraževalni proces. Treba je poskrbeti, da bo mogoče „digitalno revolucijo“ meriti z glavnimi kazalniki uspešnosti, ki poleg praktičnih vprašanj (odstotek učencev v izobraževalnem sistemu, število novih uporabnikov odprtih virov, število računalnikov in e-knjig v razredih itd.) zajemajo tudi učinek novih digitalnih metod na šole, učence in učitelje, med drugim tudi z vidika izboljšanja njihovega znanja jezikov.

4.4.2 Očitno je, da mora v tem procesu sodelovati celotna skupnost. Učitelji in njihova osrednja vloga so že bili ustrezno izpostavljeni, sedaj pa je treba priznati tudi ključno vlogo družin in socialnega okolja. Pri izvajanju inovativnih in vključujočih politik izobraževanja bodo družine vedno imele ključno vlogo v procesu učenčevega prilagajanja novim digitalnim učnim orodjem. Izjemno pomembno je, da imajo družine pozitivno vlogo pri teh spremembah. EESO priznava tudi edinstveno vlogo mladinskih in drugih delavcev na lokalni ravni, ki v okviru svojega poklicnega delovanja ljudem vseh starosti zagotavljajo različne pobude na področju izobraževanja in jih zanje motivirajo.

V Bruslju, 26. februarja 2014

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE